

.....
Ключевые слова: база источников, этнология детства, детская субкультура, рукописные фонды, детские занятия, детские игры.

Grebenyova V.O. UKRAINIAN CHILDRENS' SUBCULTURE IN THE XXTH – THE BEGINNING OF XXIst CENTURIES: THE HISTORICAL ASPECT (ON THE MATERIALS OF VINNYTSYA REGION)

This article covers the analysis of the Archive, printed, expedition and field materials of the author according to the research of the Ukrainian childrens' subculture in the XXth – the beginning of XXIst centuries in Vinnytsya region.

Keywords: the source base, childhood ethnology, childrens' subculture, manuscript funds, childrens' activities, childrens' games.

УДК 930.2:378(477)»199»

Б. Сеїд Гадмалієв

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В 90-Х РОКАХ ХХ СТ.: ІСТОРІОГРАФІЯ

У статті проаналізовано наукові праці, автори яких висвітлювали різні аспекти розвитку вищої освіти в Україні протягом 90-х років ХХ ст.

Ключові слова: освіта, історія, історіографія, університет, навчання.

Вища освіта є основою людського розвитку та прогресу суспільства. Вона забезпечує індивідуальний розвиток особистості, майбутнього фахівця, формує інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал держави, виступає стратегічним ресурсом соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, є одним із джерел покращення добробуту людей, забезпечує національні інтереси та зміцнює авторитет і конкурентоспроможність держави на міжнародній арені.

Дослідження, присвячені розвитку вищої освіти у 90-х роках ХХ ст. можна умовно поділити на кілька груп. До першої відносяться наукові праці, автори яких вивчали проблему у контексті державотворення. Як важлива умова побудови сильної держави реформування вищої освіти представлене у роботі Чупруна В [1]. Нормативні основи реформування вищої школи, а також місце, роль освіти та науки в період розбудови громадянського суспільства і розвитку ринкових відносин у сучасній Україні певною мірою розкриті авторами колективної праці «Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні» [2]. Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. почали з'являтися спеціальні дослідження про особливості та напрями розвитку системи вищої освіти. Так, праця Яблонського В.А. «Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації» [3] висвітлює нову концепцію освіти, відображає проведення роботи щодо вдосконалення навчального процесу з використанням, в першу чергу, своїх здобутків та досягнень зарубіжної освіти. У монографії Журавського В.С. висвітлено роль освіти в державотворенні та розвитку культури [4]. Окремі аспекти наукових та культурно-освітніх процесів в Україні у досліджуваній період розглянуті у статті Андрущенко В. [5] Звертають на себе увагу погляди М.Нещадима, який тісно пов'язував проведення реформ у сфері освіти із забезпеченням національної безпеки держави [6].

У ХХІ ст. популярності серед дослідників набула проблематика, пов'язана із визначенням форм і засобів державного регулювання діяльністю вищих навчальних закладів. Суперечки лунають навколо визначення обсягів державної фінансової допомоги вищим навчальним закладам та визначення залежності її розміру від ефективності роботи конкретних вузів. Так, у роботах І.І.Пасінович досліджувалося державне управління вищої освіти в умовах ринкових відносин. Нею узагальнено методологічні підходи, які закладені в таких сучасних концептуальних доктринах, як теорія постіндустріального суспільства і теорія людського капіталу, що дало підстави сформулювати контури нової освітньої парадигми. В новій освітній парадигмі вища освіта – стратегічно важлива галузь, яка готує людину до самореалізації в сучасному світі, потребує перегляду основ організації вищої освіти з орієнтацією на ринкові засади. Дослідниця притримується думки, що приватні ВНЗ, які є невід'ємною складовою ринку освітніх послуг, розширюють доступ молоді до навчання і формують конкурентне

.....
середовище. Функціями держави у сфері регулювання підприємництва в освіті дослідницею визначено регламентацію, прогнозування, стимулювання, регулювання, облік і контроль. В міру поглиблення ринкових відносин ВНЗ поступово мають трансформуватися в науково-освітні центри – організації підприємницького типу з такими основними видами діяльності, як наукові дослідження та надання освітніх послуг [7].

На думку Н.Л.Шумар фінансові можливості і перспективи розвитку вищих навчальних закладів (ВНЗ) визначаються станом Державного бюджету, який є основним джерелом фінансування системи вищої освіти. Залежність організаційної структури державної освіти, зорієнтованість навчальних закладів винятково на централізоване управління і пряме бюджетне фінансування, що було притаманно суспільному ладу та соціально-економічній політиці радянських часів, зумовили кризовий стан системи вищої освіти на початку 1990-х років. На початковому етапі становлення освіти незалежної України реформування законодавчої бази, що регулює її фінансування, відіграло позитивну роль. Якщо за ціною освітніх послуг система вищої освіти України має значну перевагу, то за матеріально-технічним забезпеченням вона значно програє європейській. У дослідженнях Н.Л.Шумар доведено, що має бути розроблена стратегія адаптації навчальних закладів до скорочення державної фінансової підтримки на основі надання ВНЗ широких прав у залученні різних форм альтернативного фінансування. Крім того, видається за доцільне створення солідарної системи допомоги через формування фондів фінансових ресурсів, з яких надається фінансова допомога студентам. Потребує законодавчого втілення система податкових пільг на освітні послуги за критеріями рівня доходу претендента чи його сім'ї та успішності навчання, низьковідсоткових державних позик [8].

Яременко Л.М. стверджує, що нових підходів потребує вся система управління вищою освітою, у тому числі і практика її фінансування. З одного боку, потребує вдосконалення механізм управління освіти державою, зокрема проблеми – ефективної системи державного управління, розробки принципово нових підходів до форм і методів управління; визначення науково обґрунтованих обсягів та нормативів державного фінансування; з іншого – обсяги фінансування закладів вищої освіти не відповідають не тільки об'єктивним потребам суспільства, а й навіть державному замовленню. Система державного управління має базуватися на механізмах і стимулах, що впливатимуть на поведінку вищих навчальних закладів (ВНЗ) і будуть примушувати їх підвищувати якість освітніх послуг та нести відповідальність за результати своєї діяльності. Система державного управління вищої освіти в Україні характеризується високою мірою централізації і потребує вдосконалення в напрямі підвищення самостійності та зацікавленості ВНЗ в досягненні важливих соціально-економічних результатів освітньої діяльності. Фінансування ВНЗ здійснюється від досягнутого рівня з урахуванням показників минулих років на основі поданої закладами бюджетної пропозиції до міністерств та інших центральних органів виконавчої влади щодо обсягів фінансування на наступний навчальний рік, а форми управління оновлюються на основі використання грантів, цільових замовлень, стажування та обміну студентами [9].

Друга група досліджень реформування вищої школи України може бути представлена студіями, автори яких здійснювали аналіз впливу становлення і розбудови ринкової економіки в Україні на розвиток освітянських закладів. Освіта в ХХ ст. стала важливим чинником реалізації соціально-економічних цілей суспільства. Україна має досвід жорсткого адміністративного управління освітньою сферою в умовах планової економіки. Але динаміка глобалізаційних процесів, формування елементів економіки знань і європейського освітнього простору вимагають модернізації системи вищої освіти та перегляду меж, форм і методів державного регулювання цієї стратегічно важливої сфери. Такі погляди викладені у роботі Куценка В [10]. У дослідженні Каденюка О.С в контексті реформування агропромислового комплексу України розглянуто заходи щодо перебудови структури та форм навчально-виховної роботи у вищих навчальних закладах аграрного профілю у першій половині 90-х рр. ХХ ст [11].

У студії Міщенко В. та Наумкової С. [12] зосереджено увагу на питаннях, пов'язаних із підготовкою фахівців за новими спеціальностями і спеціалізаціями відповідно до вимог ринкової економіки.

Н.Ю.Кривицька справедливо стверджувала, що сучасне економічне зростання країни характеризується провідним значенням науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних факторів виробництва за рахунок нових знань, втілюваних у технологіях, організації

.....
виробництва, підвищення кваліфікації кадрів, створення принципово нової високоякісної продукції для задоволення зростаючих потреб суспільства. Порівняльний ситуаційний аналіз провідних університетів України підтвердив їх орієнтацію на інноваційний розвиток, який на сьогодні здійснюється у вигляді окремих локальних проектів і програм. Типовим завданням ВЗО як інноваційного центру є інтеграція навчання з науковою та виробничою діяльністю, а також трансфер і дифузія інновацій, створених в результаті такої інтеграції на рівні випереджаючих час науково-дослідних розробок за допомогою випереджальної підготовки та перепідготовки фахівців [13].

Гарашук О.В. передбачено необхідні умови для розвитку ринку в системі освіти: по-перше, децентралізація управління освітою шляхом розмежування компетенцій, повноважень і відповідальності між його різними рівнями; по-друге, сприяння побудові конкурентного середовища в системі освіти; по-третє, здійснення фіксації при укладанні договорів обов'язків щодо якості освітніх послуг, а не тільки до їх об'ємних характеристик. Подальший розвиток автономії освітніх установ як базисного принципу управління сучасною освітньою системою дозволить освітнім установам самостійно вирішувати ключові питання управління освітнім процесом. Усе це буде сприяти розвитку конкурентного середовища в сфері освіти, створенню ефективного ринку освітніх послуг, підвищенню ефективності функціонування вищої освіти і ринкового господарства в цілому. Принцип розвитку конкурентного освітнього середовища, створення насиченого ринку освітніх послуг є найважливішим принципом управління сучасною освітою [14].

Натомість І.Ю.Ходикіна вважає, що скорочення у 90-х роках ХХ ст. бюджетного фінансування вищої освіти, втрата державою провідних позицій у фінансуванні фундаментальних і прикладних наукових досліджень суттєво знизили роль наукової складової університетської освіти [15].

Водночас у дослідженні В.М.Гельман стверджується, що досвід суспільного розвитку підтверджує, що найуспішнішими сьогодні є ті країни, які мають різні механізми та діючі фінансові інструменти, що забезпечують високу рентабельність інвестицій в освіту. Але не завжди є можливість забезпечувати постійне розширення доступу до вищої освіти та фінансувати її виключно за державні кошти. Ці питання набувають особливої актуальності в Україні, оскільки аналіз фінансового забезпечення вищої освіти свідчить про неефективність моделі фінансування вищої освіти. В умовах неефективності функціонування фінансового механізму вищої освіти, існуючої тенденції до скорочення частки бюджетного фінансування освітніх закладів за рахунок збільшення позабюджетних надходжень актуальності набувають питання пошуку нових та перегляду структури існуючих джерел фінансування вищої освіти для забезпечення оптимізації надходжень фінансових ресурсів до бюджетів навчальних закладів шляхом введення цільового фінансування вищої освіти всіма споживачами освітніх послуг [16].

Ванієва Мар'ям вказує, що світова практика виробила декілька моделей державного фінансування освіти: використання буферних фінансових організацій, які діяли б між урядом і вищим навчальним закладом; зміна критеріїв при виділенні ресурсів (використання принципів фінансування «по результатах» і «за витратами») і, нарешті, «чилійська модель» - виділення засобів не навчальним закладам, а безпосередньо студентам шляхом надання позик або грантів. Показник частки фінансування освіти у ВВП свідчить, що Україна в сучасних умовах виділяє недостатні кошти на ці цілі по відношенню до розвинених країн [17].

На думку Л.О.Волокитіної, у сучасних умовах формування нової структури соціально-економічних відносин, розвитку економіки знань зростає роль і відповідальність вищих навчальних закладів (ВНЗ) як суб'єктів ринку освітніх послуг і ринку праці, за відтворення якісної робочої сили країни і її потенціалу відповідно вимог науково-технічного прогресу. За таких умов ВНЗ повинні переорієнтувати свою діяльність на застосування маркетингового інструментарію для задоволення потреб ринку освітніх послуг з одного боку, та ринку праці – з іншого. Крім того, гостро стоїть проблема оцінки якості освітніх послуг не тільки з позицій абітурієнтів і студентів, але й з погляду молодих фахівців (випускників) та роботодавців. Особливого значення в процесі відтворення трудового потенціалу в умовах демографічної кризи як країни в цілому, так і регіону зокрема, набуває післядипломна освіта ВНЗ. Розгляд дослідницею закономірностей підвищення якості освітніх послуг у сучасних умовах дозволив надійти висновку, що центральною проблемою освітньої політики сучасності стає забезпечення

.....
високої якості освіти, яку слід розглядати через систему показників якості, що кількісно характеризують придатність послуги задовольняти конкретні потреби [18].

Звертають на себе увагу погляди Гапон В.В. з приводу визначення критеріїв оцінювання діяльності вищих навчальних закладів. Порівняльний аналіз систем вищої освіти розвинених країн світу дав змогу визначити основні моделі оцінювання: оцінка базується на пріоритеті державних органів або структур, що фінансуються державою, і пов'язана з державним контролем, державною акредитацією, порівнянням різних навчальних закладів, розподілом фінансових ресурсів; самооцінка вищих навчальних закладів направлена на внутрішній аналіз, підвищення ефективності їх діяльності. Найбільш доцільним для оцінювання діяльності вищих навчальних закладів є застосування рейтингової системи, в основу якої покладено багатовимірність і багатокритеріальну оптимізацію [19].

Третя група складається з праць дослідників, які звертали увагу на зміну ставлення широких верств населення до отримання вищої освіти і використання її у подальшій професійній діяльності. Тут варто виділити статті Житкової Т. та Наумкиної С. [20], Оржехівського В. [21], Тація В. [22], де аналізуються проблеми, пов'язані із збільшенням кількості навчальних годин на виклад предметів гуманітарного спрямування. Варто підкреслити, що певний внесок у дослідження розвитку освіти зробили соціологи. Так, у роботах Н.В.Шевченко отримання освіти розглядається як один із щаблів кар'єрного зростання, як механізм формування кар'єрного ресурсу спеціаліста. Результати досліджень свідчать, що у сучасних умовах освіта все більшою мірою позиціонується молоддю як ресурс соціальної мобільності і освоєння нових соціальних ролей, як система, що визначає процес і порядок розвитку кар'єрного ресурсу студента [23].

Один із розділів дисертаційного дослідження П.М.Грицаєнка «Освіченість як загальнолюдська цінність» присвячено соціальній оцінці результатів освіти та освіченості. Він наголошував, що проблема освіченості в теорії й практиці освіти складається в постійному протиріччі, між обсягом накопиченого людством знання й індивідуальних особистісних здатностей і потреб у їхньому засвоєнні й використанні. Формування нових канонів культурності й освіченості, які стають орієнтирами в стратегічних напрямках розвитку гуманітарної освіти та організаційних моделей освітніх установ, поглиблює, на думку вченого, зв'язок гуманітарної освіти з поняттям «освічена людина» у ХХІ столітті [24].

Можна виділити праці, автори яких приділили увагу висвітленню питань роботи вузів певної спеціалізації. Так, с. О.Білан зосередив увагу на висвітленні аграрної освіти в Україні у 90-х роках ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Дослідник наголошував, що аграрна галузь, як і Україна в цілому, потребує цілісної системи освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку та забезпечувала б підготовку фахівців, здатних втілювати їх у життя [25].

Дослідження М.І.Нещадима присвячені особливостям становлення і розвитку вітчизняної військової освіти. Ним визначено три періоди становлення вищої військової освіти в Україні: перший період – 1991-1993 рр.; другий – 1994-1996 рр.; третій – 1997-2002 рр. Протягом першого та другого періодів було розроблено нормативні документи щодо створення СВО в Україні та забезпечення ступеневої військової освіти; сформовано Перелік спеціальностей і спеціалізацій підготовки військових фахівців. Велике значення автор приділяв третьому періоду, у процесі якого було створено єдину СВО України; теоретично обґрунтовано положення щодо інтеграції військової і цивільної освіти; оптимізовано мережу військових навчальних закладів, кафедр військової підготовки; введено у дію новий Перелік спеціальностей і спеціалізацій підготовки військових фахівців; визначено зміст військової освіти на основі загальнодержавних освітніх стандартів; удосконалено правові засади функціонування системи вищої військової освіти [26].

Горбатенко І.А. встановлено, що наявні в Україні відмінності між академічною наукою та університетською системою освіти зумовлюють необхідність подолання розриву між політичною наукою і освітою, спрямування політичних знань на розв'язання конкретних практично-політичних завдань [27].

Таким чином, реформування вищої освіти України у 90-х роках ХХ ст. представлене в масиві досліджень міждисциплінарного характеру: економіко-соціальних, психолого-педагогічних, соціально-педагогічних, філософсько-антропологічних, етико-правових, соціологічних, соціально-політичних та багатьох інших, пов'язаних з питаннями організованої

соціалізації, здійснюваної в інтересах особистості й соціуму, фінансування вузів, організації навчального процесу тощо.

Найбільшої гостроти набирає суперечка навколо визначення доцільності та обсягів державного фінансування вищої освіти. Значна частина науковців вказують на неминучість скорочення державної підтримки вищої освіти, скорочення кількості вузів та перетворення їх на центри надання освітніх послуг на економічній основі. У той же час помітним залишається засудження різкого скорочення фінансування державою вищої освіти впродовж 90-х років ХХ ст., яке стало причиною появи багатьох негативних явищ у освітянських закладах, зумовлених нестачею коштів, в тому числі й для виплати заробітної плати викладачам.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Чупрун В.П. Державотворення: пріоритет освіти / В.П.Чупрун // Рідна школа. – 1994. – № 6. – С. 15-21.*
2. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції / А. Погрібний, А. Алексюк, О. Вишневський та ін.; Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенка, Інститут українознавства Національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. – К.: Школяр, 1997. – 151 с.
3. Яблонський В.А. Вища освіта України на рубежі тисячоліть: Проблеми глобалізації та інтернаціоналізації / В.А.Яблонський. – Кам'янець-Подільський: Лібрис, 1998. – 228 с.
4. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В.С.Журавський / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Ін-т вищ. освіти АПН України. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
5. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (Спроба прогностичного аналізу) / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11-18.
6. Нецадим М.І. Військова освіта в контексті національних інтересів, національної безпеки і оборони України / М.І.Нецадим // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – 2003. – Вип. 2 (17). – С. 31-45.
7. Пасінович І.І. Підприємство у сфері вищої освіти України // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: ресурси і механізми ефективного управління (збірник наукових праць) / І.І. Пасінович. – Львів, 2006. – Вип. 2 (58). – С. 371-380; Пасінович І.І. Державне регулювання вищої школи в умовах активізації ринкових процесів / І.І. Пасінович // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Соціально-економічний розвиток регіону: діагностика, стратегія, управління. – Львів, 2006. – Вип. 4 (66). – С. 513-521; Пасінович І.І. Напрями модернізації системи вищої освіти України в контексті економіки, заснованої на знаннях / І.І. Пасінович // Стратегії розвитку України в глобальному середовищі: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь, 2008. – С. 89-91; Пасінович І.І. Вдосконалення державного регулювання вищої освіти в умовах формування економіки знань / І.І. Пасінович // Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь, 2008. – С. 231-233.
8. Шумар Н.Л. Умови фінансування освіти / Н.Л.Шумар // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 18. – С. 32-36; Шумар Н.Л. Удосконалення механізму фінансування освіти // Інвестиції: практика та досвід / Н.Л.Шумар. – 2007. – № 19. – С. 37-40; Шумар Н.Л. Трансформаційні процеси в системі бюджетного фінансування освіти в Україні / Н.Л.Шумар // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Особливості регулювання в державному секторі економіки». – Т. VII, вип. 73, серія «Економіка». – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – С. 17-25; Шумар Н.Л. Ефективність реформування вищої школи в Україні // Стратегии развития Украины в глобальной бреде / Н.Л.Шумар // Материалы международной научно-практической конференции 26-28 октября 2007 г. – Симферополь, 2007. – С. 104-107.
9. Яременко Л.М. Стратегічні напрямки реформування системи фінансування вищої освіти / Л.М. Яременко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право – Вип.– К.: Книжкове вид-во НАУ, 2006. – С. 67-71; Яременко Л.М. Удосконалення механізму фінансування вищих навчальних закладів в ринкових умовах / Л.М. Яременко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 9. – К., 2006. – С. 418-425; Яременко Л.М. Напрями удосконалення механізму фінансування вищої освіти в Україні / Л.М. Яременко // Формування ринкових відносин в Україні. – К., 2007. – С. 153-157.
10. Куценко В. Освіта на порозі ХХІ століття: Соціально-економічні проблеми / В.О.Куценко // Економіка України. – 1995. – № 2. – С. 3-14.
11. Каденюк О.С. Аграрна реформа в Україні: кадрове забезпечення / О.С.Каденюк. – Кам'янець-Подільський, 1996. – 144 с.

12. Міщенко В., Наумкова С. Особливості функціонування вищої школи України в ринкових умовах: вища школа України між минулим і майбутнім / В. Міщенко, с. Наумова // Вища школа. – 2001. – № 1. – С. 6-18.
13. Кривицька Н.Ю. Обґрунтування розміру плати за навчання в вищому закладі освіти / Н.Ю. Кривицька // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – Вип. 5. – К.: НАУ, 2001. – С. 122-123; Кривицька Н.Ю. Моделювання інноваційних процесів у вищих навчальних закладах / Н.Ю. Кривицька // Проблеми системного підходу в економіці. – Вип. 13. – К.: НАУ, 2005. – С. 47-51.
14. Гарашук О.В. Системний підхід у розбудові системи освіти / О.В. Гарашук // Економіка: проблеми теорії та практики. – Вип. 204. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – С. 644-652; Гарашук О.В. Методичні підходи до прогнозування основних параметрів розвитку вищої школи / О.В. Гарашук // Економ.-матем. моделювання соціально-економічних систем. – Вип. 11. – К., 2006. – С. 5-10.
15. Ходикіна І.Ю. Університетська освіта в контексті інноваційного розвитку України / І.Ю. Ходикіна. – Автореф. дис... канд. ек. наук. – Львів, 2006. – С. 3.
16. Гельман В.М. Зарубіжний і український досвід фінансування вищої освіти / В.М. Гельман // Прометей. – Вип. 2. – Донецьк, 2006. – Вип. 2(20). – С. 198-201; Гельман В.М. Дослідження механізму фінансування витрат на оплату праці у сфері вищої освіти / В.М. Гельман // Держава та регіони. – Сер.: економіка та підприємництво. – 2007. – № 1. – С. 88-91.
17. Ваниева М. О механизме управления денежными ресурсами государственных высших учебных заведений Украины / М. Ваниева // Культура народів Причорномор'я. – № 63. – Сімферополь, 2005. – С. 33-37; Ваниева М. Об экономической эффективности финансирования образования в Украине / М. Ваниева // Економіка: проблеми теорії та практики. – Том II. – Вип. 216. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 363-369; Ваниева М. Роль высшей школы в воспроизводстве трудовых ресурсов / М. Ваниева // Економіка: проблеми теорії та практики. – Том II. – Вип. 216. – С. 604-612; Ваниева М. Экономическая эффективность высшего образования в Украине / М. Ваниева // Економіка: проблеми теорії та практики. – Т. III. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 456-460.
18. Волокітїна Л.О. Сучасні підходи щодо оцінки якості професійної освіти / Л.О. Волокітїна // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2006. – С. 21-27; Волокітїна Л.О. Концепція формування маркетингової системи освітніх послуг вищого навчального закладу / Л.О. Волокітїна // Торгівля і ринок України. – Донецьк, 2007. – С. 199-209; Волокітїна Л.О. Втілення модульної системи професійного навчання – шлях регулювання ринку праці регіону / Л.О. Волокітїна // Тенденції розвитку ринку праці в Україні та проблеми працевлаштування студентів: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Луганськ, 2001. – С. 20-23.
19. Гапон В.В. Вимоги до підготовки спеціалістів у галузі освіти в сучасних умовах та прогнозування соціально-економічних показників діяльності вищих навчальних закладів / В.В. Гапон // Проблеми освіти. – К., 2002. – Вип. 28. – С. 3-17; Гапон В.В. Експериментальна перевірка економіко-математичних моделей для системи оцінювання діяльності вищих навчальних закладів та аналіз результатів їх впровадження / В.В. Гапон // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця, 2004. – Вип. 6. – С. 300-308.
20. Житкова Т.В., Наумкіна С.М. Проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти і історичний прогрес / Т.В. Житкова, с. М. Наумкіна // Пост методика. – 1994. – № 3. – С. 25-26.
21. Оржехівський В. Управління змістом освіти / В. Оржехівський // Освіта і управління. – 1998. – Т. 2. – № 1. – С. 25-32.
22. Тацій В. Кожний етап розвитку суспільства вимагає реформування системи освіти / В. Тацій // Вища школа. – 2001. – № 4-5. – С. 13-19.
23. Шевченко Н.В. Проблема готовности студентов к управленческим профессиям: социологические и психологические аспекты / Н.В. Шевченко // Вестн. Междунар. славян. ун-та. – Т. 9. – 2006. – № 1. – С. 55-57; Шевченко Н.В. Ценностные ориентации украинских подростков в условиях перехода к рыночным отношениям / Н.В. Шевченко // Вісник Східно-славянського університету. – 2006. – № 6. – С. 65-72; Шевченко Н.В. Ценностные ориентации украинских подростков / Н.В. Шевченко // Особистість у системі соціальних зв'язків: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції (18-19 квітня 2005р.). – Х., 2005. – С. 449-453.
24. Грицаєнко П.М. Гуманітарна освіта: сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз) / П.М. Грицаєнко. – Автореф. дис... канд. філософ. наук. – К., 2009. – С. 11.
25. Білан С.О. Проблеми кадрового забезпечення функціонування нових організаційно-виробничих структур в аграрному секторі України / С.О. Білан // Проблеми історії України: факти, судження, проблеми. – К.: Інститут історії України НАНУ. – 2001. – Вип. 2. – С. 63-69; Білан С.О. Вдосконалення системи та форм підготовки спеціалістів для аграрного сектора економіки України / С.О. Білан // Проблеми історії України: факти, судження, проблеми. – К.: Інститут історії України НАНУ. – 2002. – Вип. 4. – С. 115-121; Білан С.О. Вища освіта незалежної України. / С.О. Білан // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки / Матеріали Всеукраїнської науково-

-
- практичної конференції «Проблеми українського державотворення: історія та сучасність». – К.: Інститут історії України НАНУ, Українська Академія історичних наук, Національний аграрний університет. – 2002. – Випуск спеціальний. – С. 161-168.
26. Нещадим М.І. Військова освіта в Україні: історія, теорія, методологія, практика: Монографія / М.І.Нещадим. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. – 852 с.; Нещадим М.І. Військова освіта в Україні (теоретичні основи створення та розвитку) / М.І.Нещадим // Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: Монографія. – К., 1999. – С. 78-106; Micola I. Neschadim. Philosophy of modern military education in Ukrainian // Military pedagogy: an international survey / Heinz Florian (ed.). – Frankfurt am Main; Berlin; Bern; Bruxelles; New York; Oxford; Wien: Lang, 2002. – p. 117-142;
27. Горбатенко І.А. Політична наука і освіта в Україні та її вплив на розвиток суспільства і формування особистості / І.А.Горбатенко // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. пр. – Одеса: ПП «Фенікс», 2005. – Вип. 25. – С. 377 – 383; Горбатенко І.А. Громадянська освіта як перспективний напрям застосування політологічних знань в Україні / І.А.Горбатенко // Нова парадигма. Журнал наукових праць. – К., 2005. – Вип. 49. – С. 188-196.

Gadmaliev Seid РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ В 90-Х ГОДАХ XX В.: ИСТОРИОГРАФИЯ

В статье проанализировано научные исследования, авторы которых рассматривают различные аспекты развития высшего образования в Украине в 1990-е годы

Ключевые слова: образование, история, историография, университет, учёба.

Gadmaliev Seid MAIN ASPECTS OF DEVELOPMENT OF HIGH EDUCATION IN UKRAINE DURING 1990'S.

In the given article is analysed the main aspects of development of high education in Ukraine during 1990's.

Key words: education, history, historiography, university, teaching.